

Teksts — Edīte Tišheizere
Foto — Lauris Aizupietis

Kur dzīvo panda un vilks

Dmitrijam Petrenko patīk pētīt cilvēkus un minēt viņu īstos nodomus – režisors viņā sadzīvo ar žurnālistu un sociologu, kuriem tagad klāt nācis arī pedagogs

NULE Dailes teātri notikusi pirmā «dzīvā» izrāde kopš pandēmijas sākuma – Dankana Makmillana lugas *Elpa* iestudējums. Tā režisors Dmitrijs Petrenko līdz teātrim nonāca lēnām, vispirms ieguvis jau zināmu popularitāti kā televīzijas žurnālists, piedalījies arī Kārļa Streipa vadītajā politisko kaislību raidījumā *Skats no malas*.

No žurnālistikas nebija tālu līdz izrāžu vērtēšanai, un Valmieras teātra rīkotajā Rūdolfa Blaumaņa festivālā iepazīnu Dimu kā ieinteresētu un prasīgu ekspertu. Tomēr ziņa, ka viņš studē režiju pie Mihaila Gruzdova un Indras Rogas, tikpat bija pārsteigums. Tiesa gan – patīkams, jo jau pirmās studiju laika izrādes liecināja par smalkjūtīgu un piesardzīgu, bet neapsturamu urķēšanas varoņu psiholoģijā, istu detektīva darbu, lai noskaidrotu, kas «lācītim vēderā». Toties tad, kad radusies skaidrība, sākas nevis dzīves attēlošana, bet aizraujoša spēle, mainot varoņu vecumu, dzimumu un būtību, tomēr paturot tādu žurnālistisku «skatu no malas», un tas ļauj izrādī kā laivu pēkšņi ievirzīt pavisam citos, ļoti nopietnos ūdeņos.

«Būt godīgam pret sevi – tas nozīmē spēju atzīt, ka ir brīži, kad esi nobijies, savtīgs, riebīgs, egoistisks un galu galā – varbūt esi kretīns»

Un vēl – jau trešo gadu Dmitrijs Petrenko strādā arī Liepājas Universitātē ar topošajiem pilsētas teātra aktieriem un izturas pret šo darbu ļoti atbildīgi.

Vai tava dzīve kopš marta ir mainījusies?
Mana dzīve ir kļuvusi sakarīgāka. Varbūt tas ir saistīts ar to, ka trīs gadus dzīvoju

starp divām pilsētām – Rīgu un Liepāju. Pēkšņi atcerējos, kā ir būt vienās mājās, un tas ir divaini. No vienas puses, es ilgojos pēc Liepājas, teātra un īpaši studentiem, bet no otras puses – es tik daudz laika pavadu ar sevi... Neatceros, kad vēl man bijis tik ilgi jāiztur sevi pašu.

Vai tad neesi sev interesants sarunu biedrs?
Zinī, kā kuru dienu. Dažreiz esmu kaitinošs sarunu biedrs. (*Smejas.*) Mans *alter ego* zina ļoti egoistiskas lietas par mani, un tas traucē. Agrāk savu egoistisko «es» varēju nomierināt, teiksim, aizvest uz kino, uz teātri. Tagad tas nav iespējams, viņš grib izklaidēties, kaut kur doties, un man ir grūti ar viņu sadzīvot. Es te tagad runāju kā tāds šizofrēniķis. (*Smejas.*)

Par ko ir tava jaunā izrāde?

Par egoismu. Par to, kā nespējam pieņemt realitāti un kādus aizsardzības mehānismus lietojam, lai pasargātu savu izdomāto lomu. Mēs tik šausmīgi cināmies par šo lomu, ka nogurstam un vairs nepietiek spēka ne attiecībām, ne ģimenes veidošanai. Man šķiet, ka izrāde ir par to, kā divi cilvēki aizsargājas viens no otra, lai arī ļoti grib būt kopā. Un šī nespēja būt godīgam pret otru padara attiecības nepanesamas. ▶

Kā tu saproti to vārdu – godīgs?

Nevar būt godīgs pret otru, ja vispirms neesi godīgs pret sevi. Un būt godīgam pret sevi – tas nozīmē spēju atzīt, ka ir brīži, kad esi nobijies, savtīgs, riebigis, egoistisks un gaļu galā – varbūt esi kretīns. Tieši tā, nevis visu laiku domāt, ka pasaule man dara pāri, bet es – balts un pūkains – tikai aizsargājos. Tas nozīmē atzīt, ka neesmu eņģelis, ka arī es spēju būt kretīns, ne tikai visi pārējie.

Lugas nosaukums oriģinālā ir *Plaušas*. Bet *Covid-19* situācijā mums nešķita labi tā saukt izrādi. Tāpēc izvēlējamies nosaukumu *Elpa*. Ja kaut ko sevi apspiežam, tad nespējam elpot, nespējam adekvāti rīkoties, sākas spazmas, varam tikai sēdēt un tricēt, gaidot, kad mums kāds uzbruks.

Ir divi aktieru sastāvi, vai būs arī divas dažādas izrādes?

Jā, formas ziņā tās būs līdzīgas, bet jēgas ziņā – atšķirīgas. Jo leva Segliņa un Gints Andžāns spēlēs cilvēkus savā vecumā, pāri trīsdesmit, ar pietiekamu pieredzi, par kuru viņi spēj reflektēt. Bet Anete Krasovska un Kārlis Arnolds Avots spēlēs jaunus cilvēkus, kas grib būt pieaugušāki nekā ir. Tas rada interesantas saturiskas nobīdes. Ja divdesmit gados puisis spriež, vai viņam vajag bērnu, tas ir pilnīgi kas cits, nekā ja to dara trīsdesmitgadīgs vīrietis.

Tu pats jau vairāk tuvojies četrdesmitgadnieku paaudzei. Vai jaunajiem aktieriem neuzmācīsi ar savu dzīves pieredzi?

Man bieži saka, ka man esot 14 gadu, tāpēc man ir viegli asociēties ar Aneti un Kārli. Man ir interesanti izpētīt divdesmitgadniekus. Jo, kad man bija 20, man šķita, ka es labi zinu, ko gribu. Tagad varu par to pamisties.

Tas bija 2000. gadu sākums, es studēju žurnālistiku, strādāju televīzijā un biju absolūts karjerists. Un ārējās izpausmēs biju daudz nopietnāks nekā tagad. (*Smejas.*) Tanks es biju! Gatavs iet pāri līķiem. Bet tad jau mēs visi aplauzāmies... Es neaplauzos, bet man palika garlaicīgi. Sapratu, ka nespēju atrasties tajā informācijas laukā, kur viss notiek ātri un pavirši. Es strādāju ziņās, tur visu laiku ir kaut kas jauns, un mēs vairs neatceramies, kas bija vakar.

Kad valdība krit pirmo reizi, tas ir notikums! Otro reizi – nu jā, tas ir zināms. Bet trešo reizi – ai, nu kas tur īpašs. Kolēģiem deg acis, bet tev ne, un saproti, ka tā nevari godīgi darīt darbu. Lasi tekstu, bet domā par kaut ko citu. Es tajā laikā sāku slepus lasīt Šekspīra lugas, jo man šķita, ka tās ir atslēga uz kādu citu pasauli.

Vai tādā gadījumā žurnālistika nav vēl atvērtāka un bērnišķīgāka profesija par režiju, ja tajā katrs jaunums ir negaidīts? Kaut kādā ziņā jā. Jābūt noteiktam naidumam, lai viss liktos nozīmīgs. Nevar šo

Ar režisoriem Vladislavu Nastavsevu (pa kreisi) un Lauru Grozu-Čiberi

«Mēģinu pieskatīt to partiju, par kuru esmu balsojis, jo uzskatu sevi par tās darba devēju. Raugos, vai viņi iet tajā virzienā kā solija»

darbu darīt, ja attiecies pret visu filozofiski. (*Smejas.*)

Karjeras sākumā radio lasīju ziņas un man bija svarīgi, ka lasu tās piecas minūtes pēc notikuma. Pēc tam – kas notiks, ja cilvēki to uzzinās pēc stundas? Un kas notiks, ja viņi to uzzinās rīt? Nekas taču nemainīsies. Ar tādu attieksmi žurnālistikā nedrīkst strādāt.

Tad jau, salīdzinot ar žurnālistiku, teātris ir «lēnā domāšana»?

Noteikti. Katrai izrādei iznēsāšanas periods ilgst apmēram gadu. Izvēlos materiālu, zinot, ka līdz iestudēšanai vēl ir gads, bet sāku jau tajā dzīvot. Pirmais, ko mans pedagogs Mihails Gruzdovs sīta ārā, bija mana žurnālista steiga – būtību esmu sapratis, pārējie ir sīkumi, ejam tālāk! Viņš mani lauzā uz to, ka es daudz ko neredzu un nesaprotu detaļās, kas žurnālistam ir nesvarīgas.

Es pēc tam sev noformulēju: žurnālistikā viss ir par tendencēm, bet statistiskās kļūdas ir neinteresantas, turpretī teātri svarīgas ir tikai kļūdas – paradoksi, nesaskaņas, tas, kad gali neiet kopā. Man bija burtiski jāapgriež sava domāšana ar kājām

gaisā. Kultūras akadēmijā man bija jāmacās domāt no jauna.

Vai režisora smadzenes nav kā tāda kārtainā mīkla: luga, kuru iestudē tagad, tā, pie kuras strādāsi rīt, un vēl kāda, pie kuras ķersies pēc gada?

Reizēm man šķiet, ka visu laiku iestudēju vienu garu lugu... protams, tehniski tās ir dažādas, bet galvenā luga ir dzīves posms, kurā es šobrīd atrodošs, par ko reflektēju un par ko man ir, ko teikt.

Izrādes *Elpa* videopieteikumā jūs ar aktieriem vācāt dzelzceļa malā atkritumus. Tu esi jaunā dzīvesveida piekritējs?

Es pie tā piedomāju, piemēram, tirot zobus, aizgriežu ūdeni, un pēdējos mēnešus esmu izlietojis to divreiz mazāk nekā iepriekš. Šķiroju atkritumus, nemetu miskastē izlietotas baterijas. Cenšos darīt vismaz šīs sīkās lietas. Un jūtos slikti, kad lidoju uz Līepāju, laiku taupīdams. (*Smejas.*) Jo zīnu, ka nodaru pāri dabai, un, kad būs uz Līepāju ātrs vilciens, noteikti braukšu ar to. Vispār es domāju, ka tas ir pilsoniski un labi.

Bet man ir arī diezgan liela piesardzība pret tiem, kas par šiem jautājumiem domā ļoti nopietni un agresīvi. Man tad uzreiz vajag izpētīt, kas tur ir par iemeslu, ja cilvēks grib kaut ko kontrolēt, sludināt, kļūst pilnīgi apsēsts. Man gribas saprast, pret ko īstenībā viņš cīnās.

Vai tev dzīvē netrāucē šīs abas profesijas, kas nepārtraukti citus analizē?

Žurnālista pieredze reizēm traucē, jo esmu pieradis visu aptvert ātri un mani kaitina, kad citi domā lēni. Kā režisors bieži vēroju konfliktus uz ielas. Apstājos, skatos, kā pusaudži lecas, un domāju, kas tur notiek. Kolēģi pat aizrāda: Dima, labāk paej malā, citādi atrausies. (*Smejas.*) No tā nevar izvairīties.

Vai politika tevi vēl interesē?

Laikam tik, cik pilsonim. Joprojām varu uzcepties par cilvēkiem, kuri neizturas pilsoniski, nav atbildīgi pret sabiedrību. Bet tādā ikdienas, partiju līmenī – laikam nē... Es gan mēģinu pieskatīt to partiju, par kuru esmu balsojis, jo uzskatu sevi par tās darba devēju. Raugos, vai viņi iet tajā virzienā kā solija.

Zīnu daudzus cilvēkus no partijas un satiekoties atļaujos aizrādīt vai uzdot jautājumus. Bet arī tad es sev kā režisors jautāju, vai mana politiskā neapmierinātība īstenībā neliecina, ka esmu neapmierināts ar kaut ko pilnīgi citu.

Vai politika vispār var būt godīga?

Noteikti! Tā nevar nebūt manipulatīva, tā nevar iztikt bez lobisma, grūti iztikt bez populisma. Tomēr es domāju, ka politikai jābūt un tā var būt ētiska.

Piemēram, ja partija pirms vēlēšanām iestājas pret slēpto reklāmu plašsaziņas līdzekļos, runā par godīgu žurnālistiku, bet

pēc tam es kādā medijā redzu rakstu par šo partiju, kas ir acimredzami apmaksāts, bet bez norādes uz to... Tas man liekas neētiski. Tas varbūt ir pierasti, adekvāti pasaulei, kurā dzīvojam, bet – neētiski.

Ētiski ir komunicēt atklāti, neslēpjot aizkulises, un tad varam būt krāsaināki, spilgtāki, izaicinošāki. Ja es tā nedomātu, man būtu daudz grūtāk kā pilsonim iestāties ne tikai par savām, bet arī par kādu citu sabiedrības grupu tiesībām vai to ignorēšanu. Mani tas vairs neuztrauc kā žurnālistu vai politikas analītiķi, mani tas uztrauc kā pilsoni.

Vai, tavuprāt, ir izaugusi paaudze, kas ir pilsoniska, kural nepieņemt skeptiska attieksme pret valsti?

Jā, man šķiet, ka ir. Taču jauni cilvēki nav tik ieinteresēti valstī kā tadā, bet drīzāk tadā nišā, ko viņi spēj ietekmēt. Ne jau tikai padomju laika cilvēkos ir skeptiska attieksme pret valsti, manai paaudzei arī nebija instrumentu politikas, valsts ietekmēšanai. Tagad pusaudzis var ierakstīt tviterī savu jautājumu vai sūdzību, un tā ir līdzdalība – viņam ir normāli apzināties, ka var ietekmēt procesus. Manuprāt, daudzi jauni cilvēki uztver valsti diezgan metaforiski, jo viņiem robežas ir vaļā, viņi jūtas kā pasaules pilsoņi.

Tevi nenobiedēja pēkšņi slēgtās robežas?

Mēs vairs neuztveram robežas tik ģeogrāfiski. Nav vairs dzelzs priekškara, aiz kura mēs – ārprāts! – esam palikuši un neko neredzam. Internets, informācijas vide ir vaļā. Es ik pa laikam internetā atrodu kādu radiostaciju – čehu vai itāļu – un kādu nedēļu klausos tikai to. Nesaprotu ne vārda, bet man ir interesanti, vai sajūtišu to informācijas telpu. Tas, ka tava fiziskā un garīgā telpa nesakrīt, ir ļoti intriģējoši.

Un ar daudziem cilvēkiem es pandēmijas laikā virtuāli satikos vēl biežāk – jo var jau padzert kafiju un interesanti parunāties arī tā. Tāpēc nevaru teikt, ka būtu ļoti pārdzīvojis slēgtās robežas.

Vai tu ar saviem studentiem runā par politiku?

Es ar viņiem runāju tad, kad – kā lai mīgāk to pasaka – viņi pilnā nopietnībā sāk apspriest populistiskas idejas. Tajā brīdī jūtu, ka man ir jādalās savā pieredzē par to, kā politikā viena vai otra lieta notiek. Protams, viņiem ir tiesības kļūdoties, es runāju tikai tad, kad tiešām varu dot kaut ko no savas pieredzes.

Bet vispār studenti ir vai nu pilnīgi apolītiski vai – tieši otrādi – atbildīgi, interesējas par politiku, analizē to un ir liberāli savos uzskatos. Pirmajā kursā bija

etīde par meiteni, kas dodas uz praidu, un čali, kas viņai to aizliedz. Puisis, kam to vajadzēja spēlēt, paziņoja, ka viņš tādu kretīnu nevar notēlot! Nu, es teicu, te vairs nav runa par politiku, bet par aktiera profesiju – tu spēlē to, kas neesi. Un šajā sakarībā mēs analizējām cilvēku psiholoģiju, kāpēc ir tādi, kas domā konservatīvi vai liberāli.

Un vispār es taisos atkal studēt. Gribu maģistrantūrā studēt pedagogiju un rakstīt zini par ko? Par aktieru apmācību pirmajā gadā, kad viņiem ieliek pašu pamatu profesijai. Tas man būtu trešais maģistrs. Man patīk mācīties, un katru reizi kaut ko citu. (Smejas.) Bet vēl jau, protams, man jāiestājas un jāietiek budžetā. Par naudu es šobrīd nestudēšu.

Tev uz rokām ir vairāki tetovējumi. Kāpēc?

Man piezvanīja brālis, kurš ir viscaur notevots, un piedāvāja, vai es arī kaut ko negribu. Gribēju mazu pandiņu, jo es to uztveru kā savu dzīvnieku. Kā tu redzi, maza nesanāca – ir pa visu roku. Un tas ir vilks, un tas pa vidu ir mežs, kas vēl nav pabeigts.

Vilks un panda dzīvo vienā un tajā pašā mežā?

Jā, manu dēmonu mežā! (Smejas.) ●

25.07.
21:30

festivāla patrons

ģenerālsponsors

atbalstītāji

MUZIKĀLI PERFORMATĪVS PIEDZĪVOJUMS

KAMĒR...UPĒ

Žagarkalna kempinga pludmale

Jauniešu koris "Kamēr..."
Dirigents Alvis GreTERS

Programma:
Pēteris Vasks, Ēriks Ešenvalds,
Rihards Dubra, Andris Dzenītis,
Selga Mence, Valts Pūce u.c.